

Smartphonebeleid¹ MosaLira



Orgaan	Actie	Datum
CvB	Consultatie MosaLira Overleg	28 maart / 18 april 2024
CvB	Voorgenomen besluit	21 mei 2024
GMR	Instemming	4 juni 2024
CvB	Vastgesteld	18 juni 2024

¹ Onder smartphones wordt verstaan: alle apparatuur waarmee spraak- en datacommunicatie mogelijk is, maar ook apparatuur waarmee beeld en/of geluid weergegeven en/of opgenomen kan worden, zoals smartwatches, zendertjes, oortjes, foto- en videocamera's. Voor de leesbaarheid van dit document wordt hier steeds de term smartphones gehanteerd. In dit document gaan we enigszins in op het gebruik van andere technologische (leerlingen)devices als laptops en tablets. Het is aan de scholen zelf hoe zij deze (leerlingen)devices in het onderwijs inzetten.

Inhoud

Inleiding	pagina 02
Doel	pagina 02
Hoofdpijnenafpraak	pagina 02
Afspraken MosaLira	pagina 04
Bronnen	pagina 06
Bijlage, tekst schoolgids	pagina 07

Inleiding

De meeste kinderen krijgen tussen hun negende en twaalfde jaar hun eerste smartphone. Steeds vaker krijgen scholen te maken met vraagstukken rondom smartphones, die leerlingen meenemen naar school. De smartphone, die niet meer is weg te denken in de huidige maatschappij, opent voor de jongvolwassenen een geheel nieuwe wereld. Enerzijds een wereld vol spanning en avontuur (o.a. sociale contacten) en anderzijds een wereld waarin tal van gevaren schuilen. Nieuw onderzoek toont aan dat overmatig gebruik van de smartphone de ontwikkeling van het kindere brein belemmert. Schoolprestaties, eetpatronen, psychologisch welbevinden, lichaamsbeeld, motoriek, zicht en slaap: het heeft helemaal te lijden onder het vele schermgebruik van kinderen. Ook lichamelijke klachten komen veel voor, o.a. van rug, nek, vingers of ogen. Smartphones kunnen invloed hebben op het schoolklimaat, bijvoorbeeld als leerlingen in de klas filmen of (geluids-)opnamen maken en die filmpjes en/of opnamen op internet belanden. Kortom, het is belangrijk dat op het gebruik van smartphones afspraken worden gemaakt op macro- (land), meso- (stichting) en microniveau (school). Onderhavig beleidsdocument is dan ook zo opgebouwd dat vanuit het landelijke kader goede afspraken kunnen worden gemaakt op en voor de onder MosaLira ressorterende scholen. Deze afspraken worden in onderhavig en schoolbeleid beschreven, besproken -met alle betrokken actoren- en vastgelegd. Dit komt uiteindelijk het welzijn en leren van de leerlingen ten goede. Dit beleidsdocument richt zich vooral op het gebruik van de smartphone door leerlingen.

Doel

Het doel van dit beleidsdocument is:

- Eenduidigheid verschaffen in het omgaan met smartphones voor alle betrokkenen binnen MosaLira: leerlingen, ouders/verzorgers, leerkrachten² en directeurs.
- Voorkomen van misbruik van smartphones onder schooltijd.
- Duidelijkheid verschaffen m.b.t. sancties bij ge- en/of misbruik van smartphones onder schooltijd.
- Mogelijkheid tot het afleggen van verantwoording naar leerlingen, ouders en leerkrachten bij eventueel misbruik.

Hoofdpijnenafpraak

In het basis- en gespecialiseerd onderwijs zijn vanaf het begin van het schooljaar 2024-2025 geen mobiele telefoons (in dit beleid steeds te benoemen als smartphones) meer toegestaan in de klas. Hierover heeft het ministerie van OCW een hoofdpijnenafpraak gemaakt met de diverse sectorraden. Het uitgangspunt is: smartphones en andere technologische devices mogen niet worden gebruikt in de klas, tenzij sprake is van doordacht educatief gebruik. Met deze afspraak willen de betrokken partijen bijdragen aan een leeromgeving, waarin leerlingen zich kunnen concentreren, betrokken kunnen zijn en leerkrachten effectief kunnen lesgeven. OCW en sectorpartners baseren deze stelregel op het wetenschappelijk bewijs voor de schadelijke effecten van smartphones voor concentratievermogen en leerprestaties van leerlingen.

² Onder leerkrachten verstaan we alle onderwijsmedewerkers (o.a. onderwijsondersteuners, administratieve krachten, conciërges)

Onder educatief gebruik wordt verstaan dat (enkel) in specifieke lessen deze devices gebruikt kunnen worden, als dat ten dienste staat van de in die les beoogde leerdoelen van leerlingen. Voor niet-educatief gebruik (zoals het individuele gebruik van sociale media) is op basis van dit uitgangspunt geen ruimte. Het is aan de scholen³ om deze principiële afspraak concreet in te vullen voor hun situatie. 'One size fits all', bestaat namelijk niet. Zowel op het gebied van de didactiek (welke invloed hebben smartphones op het leren van leerlingen) als pedagogiek (sociale media doen een continu beroep op de aandacht van leerlingen) liggen er vraagstukken. Het is aan de scholen de landelijke en met name de bestuurlijke afspraken te vertalen naar de eigen schoolcontext.

De smartphone is, zeker in het primair onderwijs, sowieso niet noodzakelijk vanuit educatief oogpunt. Het leren kan met andere (lees: schooleigen) devices in de klas worden ondersteund. Daarnaast kunnen scholen natuurlijk blijven werken met educatieve applicaties en digitaal lesmateriaal. In specifieke gevallen, wanneer deze toepassingen geïntegreerd worden in het lesprogramma, kunnen ze immers een waardevolle bijdrage leveren aan het leer- en ontwikkelproces van de leerling en onderwijsproces. (Enkel) voor dergelijk gebruik in de klas is het gebruik van deze devices verantwoord. Het gezamenlijke doel is een cultuurverandering die ten dienste staat van het pedagogisch en goed didactisch klimaat in de klas.

Uit onderzoek komt naar voren dat de inzet van smartphones onder goede omstandigheden kan bijdragen aan de ontwikkeling van kennis. Het gebruik van smartphones in de les kan ook de motivatie, betrokkenheid en interactie van leerlingen verhogen. Tegelijkertijd doen de smartphones een continu beroep op de aandacht, wat het leren in de weg kan zitten. Onderzoek heeft ook aangetoond dat niet-educatief gebruik van smartphones het leren belemmert. Met name sociale media en andere niet-educatieve apps leiden af van de lesstof en verstoren de sociale interactie in de klas. Doordat de smartphone van grote invloed is op de concentratie en aandacht is er in het werkgeheugen minder ruimte beschikbaar om prikkels uit de omgeving op te nemen, en kan de leerling zich minder goed concentreren op de leerstof en de leraar. Daarmee is de smartphone funest voor leren én voor sociaal gedrag. Technologie (hier: de smartphone) creëert een illusie van kennis omdat eindeloze hoeveelheden online informatie beschikbaar zijn. Zelfs voor volwassenen is het moeilijk om daaruit te selecteren. Via de smartphone komt vooral de gemakkelijk toegankelijke nieuwigheid binnen. Omdat de jongere nog niet goed kan kiezen uit het stuwmeer aan informatie krijgt hij/zij ook nog 'angst om wat te missen' (fear of missing out, FOMO). Dat leidt tot eindeloos checken 'of er al nieuwe berichten binnen zijn', zelfs 's nachts. Daarom is het goed om de sociale media te weren uit de klas maar ook uit de gangen en van het schoolplein. Ook is het zinvol om de jongere te leren om ook thuis veel selectiever van de smartphone gebruik te maken. Ten slotte is het stimuleren van zelfinzicht/zelfreflectie, zelfregulatie bij de leerling en het vergroten van diens media-wijsheid, welbevinden en mondelinge taalvaardigheid van groot belang.

Verschillende onderzoeken, o.a. Het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO), leveren aanwijzingen op dat een smartphoneverbod op school de concentratie bij leerlingen tijdens de les(sen) kan verbeteren en daarmee een gunstig effect heeft op de leerprestaties. De verbetering geldt vooral voor de groep laag presterende leerlingen. Ook concludeert het NRO dat er weinig kans lijkt op afleiding bij gestructureerd gebruik van smartphones.

³ MosaLira heeft ervoor gekozen om de principale afspraken kader stellend te laten zijn richting haar scholen. School specifieke afspraken worden door de scholen in het schoolbeleid c.q. schoolprotocol opgenomen.

Afspraken MosaLira

De afspraken zoals hier geschetst bieden scholen een kader waarmee zij hun schooleigen protocol t.a.v. doordacht educatief gebruik verder vorm kunnen geven. Scholen kunnen, voor hun eigen beeldmenings- en besluitvorming, naast de (vaste) afspraken die zijn vastgelegd in dit kaderbeleid, als aanvulling en verdieping tevens gebruik maken van het stappenplan van Kennisnet. Via richting wijzende c.q. koersbepalende vragen geeft dit stappenplan de school goede handvatten om, naast het bestuurlijk kader, te komen tot een schooleigen invulling. Een uitgebreide beschrijving van de stappen vind je in de publicatie van Remko Pijpers:

[Smartphonebeleid op school: deze stappen helpen je op weg \(kennisnet.nl\)](#)

Het is belangrijk dat de school op grond van haar onderwijskundige visie en vanuit de eigen situatie het beleid/protocol beschrijft. Er zijn veel verschillen tussen scholen qua onderwijssoort, karakter en leerlingenpopulatie. Een school voor gespecialiseerd onderwijs maakt bijvoorbeeld andere afwegingen dan een school voor regulier onderwijs. Nogmaals, 'one size fits all', bestaat niet.

Het is, vanuit didactisch en pedagogisch oogpunt, van belang het gebruik van de smartphone in een breder perspectief te zien.

- Ten aanzien van digitale geletterdheid is het voornamelijk om goed te leren omgaan met smartphones. Als het gaat om het goed omgaan met sociale media wordt in deze verwezen naar het MosaLira protocol, 'sociale media'⁴ en het ICT-beleid. In het mediaprotocol wordt aangegeven op welke manier met verschillende soorten media wordt omgegaan en welke regels/afspraken hierbij worden gehanteerd. In het ICT-beleid geeft de school aan hoe technologische devices als laptops en tablets worden ingezet binnen het onderwijs (denk hierbij aan de inzet van devices bij de basisvaardigheden en bijvoorbeeld bij vak- en vormingsgebieden als wetenschap&techniek).
- Het is eveneens verstandig het smartphonebeleid te koppelen aan het sociale veiligheidsbeleid.

Gelet op de verantwoordelijkheid van de school voor het leerproces nemen scholen zelf, samen met ouders en leerlingen, het voortouw tot de implementatie van het beleid op schoolniveau. Zij doen dit tevens met de eerste lijn kindpartner(s) binnen het kindcentrum. Het is goed dat scholen afspraken vastleggen, in ieder geval met en op elkaar afstemmen binnen de kindcentrum(gedachte), over het wel/niet gebruik van de smartphone binnen de pauzes, in de gangen, de tussen schoolse opvang, buitenschoolse opvang en bij activiteiten als: inzet hulpouders, bieblezen, uitstapjes en festiviteiten

Principale afspraak

De principale afspraak binnen MosaLira is, dat het gebruik van smartphones niet is toegestaan in de school, tenzij sprake is van doordacht educatief gebruik en/of specifieke zorgbehoefte - medische noodzaak. Hiermee omarmt MosaLira het landelijke uitgangspunt van, 'nee, tenzij!'

MosaLira vindt het belangrijk dat ALLE leerlingen zich kunnen richten op wat belangrijk is, namelijk het goed volgen van de les(sen). Met andere woorden en zoals eerder gesteld, leerlingen kunnen zich beter concentreren en daardoor meer leren. De afspraak is tevens helpend voor scholen om tot een passend gebruik van smartphones te komen die ten dienste staan van het onderwijskundig proces.

Onder school wordt verstaan, de tijd dat de leerlingen binnen de poorten van de school, waaronder het schoolgebouw, zijn.

'Doordacht educatief' gebruik wil zeggen dat de scholen, vanuit hun onderwijskundige (én ICT) visie en doelen, goede onderwijskundige keuzes dienen te maken, opdat het onderwijs optimaal kan

⁴ Actualisering op niveau MosaLira benodigd (afd. ICT)

profiteren van de mogelijkheden die de technologische devices bieden, waaronder de smartphone én deze een waardevolle bijdrage leveren aan het leer- en ontwikkelproces van de leerlingen.

MosaLira onderschrijft dan ook het belang van het gebruik van educatieve devices. Vandaar dat de onder MosaLira ressorterende scholen gebruik (mogen en kunnen) maken van door de school bekostigde schooleigen devices als: laptop, tablet, Snappet of Chromebook.

Niet alleen vanuit educatief oogpunt, maar ook in het kader van de gezondheid en veiligheid van individuele leerlingen en vanuit de zorgbehoeften van sommige leerlingen in het regulier en in het gespecialiseerd onderwijs is maatwerk mogelijk. Zo kunnen scholen met het oog op medische redenen en ondersteuningsvraagstukken van hun leerlingen beleid voeren (die dit noodzakelijk maakt als het onderdeel is van het educatieve programma) waarbij smartphones voor specifieke leerlingen wel zijn toegestaan in de klas, in lijn van de hoofdlijnenafpraak.

Denk hierbij bijvoorbeeld aan leerlingen met diabetes die een insuline-app op hun telefoon hebben geïnstalleerd. De hoofdlijnenafpraak biedt aldus voldoende ruimte voor dergelijke uitzonderingen.

Voorbeelden van uitzonderingen m.b.t specifieke zorgbehoefte en medische noodzaak:

- Hoortoestellen en bijbehorende digitale hulpmiddelen die verbonden zijn met mobiele apparaten kunnen leerlingen in staat stellen om toegang te krijgen tot de lesstof. Zonder deze apparatuur is er geen communicatie mogelijk en komt het leerproces niet tot stand.
- Spraaksoftware, voorleessoftware, ondertiteling, vertaalsoftware en andere technologische oplossingen waardoor leerlingen toegang krijgen tot de lesstof en kunnen deelnemen aan de lessen.
- Apps en programma's die leerlingen helpen emoties te herkennen en te reguleren.
- Apps en programma's om medicatie-inname bij te houden, herinnering aan medische handelingen en aanwijzingen. Denk hierbij aan een insuline en zuurstof aanwijzer of andere diabetes apps.
- Kalmerende en stress verlagende technologische oplossingen voor leerlingen met angststoornissen of psychische aandoeningen.
- Toegankelijkheids-apps die helpen bij het navigeren in de schoolomgeving voor leerlingen met mobiliteitsproblemen.
- Signaleringsplannen, stoplichtenplannen en andere digitale plannen die leerlingen helpen om stress te herkennen en ermee om te gaan.
- Apps en hulpprogramma's die helpen bij het signaleren en registreren van lichamelijke veranderingen, zoals stress.
- Apps en hulpprogramma's die leerlingen helpen met plannen en organiseren.
- Directe hulplijn naar veilig persoon of behandelaar.
- Muziek, white-noise, koptelefoons met noise-cancelling voor focus en ontspanning.
- Apps voor ademhalingsoefeningen en ontspanningstechnieken.

Flankerende afspraken

·Ouders/verzorgers

Ouders/verzorgers hebben een verantwoordelijkheid als het gaat om het gebruik van smartphones op school. Zij zijn degenen die in eerste instantie een smartphone aanschaffen voor hun kind en meegeven naar school. Vanwege de bereikbaarheid onderweg van en naar school kan het voor sommige leerlingen van belang zijn een smartphone bij zich te dragen. Vandaar dat de leerlingen de smartphone wel mogen meenemen naar school, maar dat het gebruik onder schooltijd niet is toegestaan.

Ouders/verzorgers van de tot MosaLira behorende scholen kunnen altijd via het vaste telefoonnummer van de school hun kind(eren) bereiken, dan wel een bericht doorgeven. Andersom

geldt ook dat wanneer een leerling dringend iets moet melden aan de ouder(s), de school de leerling toestemming geeft om gebruik te maken van de telefoon van de school.

Het is belangrijk dat de school zowel met de leerlingen als met de ouders/verzorgers goed communiceert over het gebruik van de smartphone in school.

Scholen maken ook met ouders/verzorgers afspraken over het gebruik van smartphones binnen school en bij schoolgerelateerde activiteiten zoals schoolreisjes. Het gaat dan bijvoorbeeld over het maken van foto's van kinderen/medewerkers en het verspreiden daarvan. De AVG en schoolspecifieke richtlijnen worden in acht genomen.

·Aansprakelijkheid

De ouder/verzorger blijft altijd verantwoordelijk voor de smartphone van zijn/haar kind, ook als deze op school wordt gebruikt. De school kan hiermee nooit aansprakelijk worden gesteld voor het gebruik van de smartphone. Smartphones van leerlingen, die tijdens de lessen aldus elders worden opgeborgen (of in bewaring worden genomen), zijn niet verzekerd door de school c.q. MosaLira. Ook kan de school niet aansprakelijk worden gesteld als de smartphone uit een tas van een leerling wordt ontvreemd of beschadigd wordt teruggevonden. In het schoolprotocol geeft de school aan hoe zij de smartphones veilig opbergt.

De school vindt het de verantwoordelijkheid van de leerling dat hij/ zij zich aan de schoolafspraken houdt. De school legt dan ook afspraken in het eigen protocol vast over de consequenties van het niet nakomen van afspraken.

Bij strafbare feiten, zoals schending van de privacy en ander (ernstig) misbruik⁵ kan de school c.q. MosaLira melding bij de politie maken en/of aangifte doen.

·Instemming en borgen van afspraken

Op stichtingsniveau heeft de GMR instemmingsrecht. Op schoolniveau heeft de MR instemmingsrecht. De school maakt met de MR afspraken (en legt deze vast) over uitzonderingen en nadere invullingen, waaronder ook het veilig borgen van de smartphones en de aansprakelijkheid. Individuele afspraken en/of medische verklaring(en) tussen school en leerling/ouder(s)/verzorgers worden vastgelegd in het ontwikkelperspectief van de desbetreffende leerling.

Scholen zorgen ervoor dat ouders, leerlingen en leerkrachten de mogelijkheid hebben via reguliere schoolregelingen, passend bij de schoolafspraken, klachten te uiten over de naleving of toepassing van "nee, tenzij".

·Leerkrachten

Over het gebruik van de smartphone door leerkrachten maakt de school duidelijke afspraken en legt deze vast in het schoolprotocol.

Bronnen

- Advies Onderwijsraad, 'Doordacht digitaal' (2017)
- Kamerbrief landelijke afspraken mobiele telefoons in de klas in het basis- en speciaal onderwijs (november, 2023)
- Hoofdlijnenafpraak OCW en sectororganisatie (november, 2023)
- Addendum bij hoofdlijnenafpraak mobiele telefoons in de klas voor het gespecialiseerd onderwijs (november, 2023)

⁵ Onder misbruik wordt in elk geval verstaan het ongeoorloofd maken van opnamen (foto's, filmpjes, geluid) in en om de school en/of tijdens schoolactiviteiten elders en het plaatsen hiervan op internet c.q. sociale media. Zie tevens regeling: gebruik van elektronische informatie- en communicatiemiddelen (EIC), binnen het protocol sociale media.

- Diverse publicaties op Internet over het gebruik van smartphones in de klas in het basisonderwijs (2020-2024)
- Verkenning College van Bestuur en schooldirecteuren MosaLira (Maart, 2024)

Bijlage, tekst schoolgids

Vanaf 1 augustus 2024 is het voor scholen in het basisonderwijs en speciaal basisonderwijs verplicht om vast te leggen hoe leerlingen omgaan met hun smartphone en andere (technologische) devices in het klaslokaal. Bij MosaLira gelden de volgende afspraken:

- In principe hoeft de leerling geen smartphone mee te nemen naar school.
- Uitzonderingen zijn beschreven in het schoolbeleid.
- Iedere leerling bergt de smartphone bij binnenkomst in het lokaal op in de daarvoor bestemde kast, of buiten het lokaal in de daarvoor bestemde locker.
- Andere devices (bijvoorbeeld tablets en laptops) mogen alleen in de les met toestemming van de leerkracht en/of onderwijsmedewerker worden gebruikt.
- De school kan nooit aansprakelijk worden gesteld voor het gebruik van de smartphone. De ouder/verzorger blijft altijd verantwoordelijk voor de smartphone⁶ van zijn/haar kind, ook als deze op school wordt gebruikt. De school kan hiermee nooit aansprakelijk worden gesteld voor het gebruik van de smartphone. Smartphones van leerlingen, die tijdens de lessen aldus elders worden opgeborgen (of in bewaring worden genomen), zijn niet verzekerd door de school c.q. MosaLira. Ook kan de school niet aansprakelijk worden gesteld als de smartphone uit een tas van een leerling wordt ontvreemd of beschadigd wordt teruggevonden.
- Als een leerling toch de smartphone bij zich moet houden, dan is dit tevoren bekend bij de leerkracht.

Aan het begin van ieder nieuw schooljaar communiceert de school met de leerlingen over het gebruik van de smartphone in de les. Leerlingen zijn hierdoor op de hoogte van de afspraken.

Bij gebruik buiten de lestijden geldt dat bij misbruik op school of later via sociale media kanalen, passende maatregelen worden getroffen als de privacy van leerlingen of medewerkers van de school dan wel de naam van de school wordt geschonden.

⁶ Onder smartphones wordt verstaan: alle apparatuur waarmee spraak- en datacommunicatie mogelijk is, maar ook apparatuur waarmee beeld en/of geluid weergegeven en/of opgenomen kan worden, zoals smartwatches, zendertjes, oortjes, foto- en video-camera's.